İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi 44(1): 283-311

DOI: https://doi.org/10.26650/SJ.2024.44.1.0018
http://iusd.istanbul.edu.tr

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi

Başvuru: 19 Mart 2022
Kabul: 18 Şubat 2024
Online Yayın: 10 Temmuz 2024

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Çocuk Refahı Alanında Gönüllü Faaliyetlere Katılım Sağlayan Bireylerin Gönüllülüğe Bakışlarının İncelenmesi

Harun Aslan[1] , Tarık Tuncay[2]

Öz

Gönüllülük davranışlarına çeşitli toplumlarda ekonomik, sosyal ya da kültürel nedenlerden dolayı birçok anlam yüklenmiştir. Gönüllülük bazen yalnızca bir hayırseverlik davranışı olarak algılanabilirken bazen de ekonomik kalkınmaya katkı veren davranışlar olarak düşünülmüştür. Gönüllülüğe yönelik toplumsal anlamların keşfinde gönüllülerin ve bu alanda çalışan yöneticilerin görüşleri önemli katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de çocuk refahı alanında gönüllü faaliyetlere katılan gönüllülerin ve yöneticilerin gönüllülük alanındaki deneyimleri temelinde gönüllülük algılarını incelemektir. Çocuk refahı alanı Türkiye özelinde gönüllülük çalışmaları açısından yoğun katılımın olduğu bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışma çocuk refahı alanından 60 gönüllü ile derinlemesine görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup fenomonolojik araştırma deseni tercih edilmiştir. Anlatılar tematik olarak analiz edilmiş; kişisel düzeyde, aile ve sosyal çevre düzeyinde ve toplumsal düzeyde bakış açısı olmak üzere üç tema belirlenerek ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Araştırma kapsamında, bireylerin gönüllülüğe yönelik algılarında sahip olduğu kendi kişisel deneyimlerinin yanı sıra aile, arkadaş çevresinin ve yaşadıkları toplumun bakış açısının onların gönüllülük algılarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili gelecek araştırmalarda gönüllülük faaliyetlerinin sıkça yer aldığı yaşlı refahı, kadına yönelik şiddet ve kadın hakları, afet durumları ve doğal çevrenin korunması gibi alanlar üzerinden yapılacak çalışmalar gönüllülük çabalarının farklı sosyal hizmetler alanlarında nasıl algılandığının ortaya konulmasına yönelik daha bütüncül bir perspektif oluşmasına imkân tanıyabilir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük • Gönüllü • Gönüllülük Algısı • Çocuk Refahı • Nitel Araştırma

Examining the Volunteering Perspectives of Individuals Participating in Child Welfare Volunteer Activities

Abstract

Acts of volunteerism can be observed in schools, hospitals, and religious institutions, as well as and even more so in nearby streets and apartments. Volunteering behaviors mean different things in different societies based on economic, social, and cultural reasons. While volunteering may sometimes be perceived only as a philanthropic behavior, other times it is considered as the behaviors that contribute to economic development. The opinions of volunteers and administrators working in this field play a significant role in uncovering these meanings. In this context, the study aims to investigate the perceptions that volunteers and managers who participate in Türkiye's child welfare volunteer activities have toward volunteering based on their experiences volunteering in this field. The field of child welfare is considered a source of intense participation in terms of volunteer work in Türkiye. Therefore, this study has conducted in-depth interviews with 60 volunteers in the field of child welfare. The research has preferred the qualitative research method and phenomenological research design within its scope. The participants' narratives have been analyzed thematically, with three themes being identified and discussed in detail regarding their perspectives: the personal level, the family and social environment level, and the societal level. These themes reveal the importance of understanding how volunteering is perceived in Türkiye. The research has concluded that individuals' personal experiences and the perspectives of family, friends, and the society in which one lives are able to affect one's perceptions about volunteering. Conducting future research on the subject as well as studies on areas where volunteering activities are frequently involved, such as elderly welfare, violence against women and women's rights, disaster situations, and how to protect the natural environment, may enable a more holistic perspective to be formed in order to reveal how volunteering efforts are perceived in different social services fields.

Keywords: Volunteerism • Volunteer • Perceptions on volunteering • Child welfare • Qualitative research

1 Harun Aslan (Doç. Dr.), Kastamonu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Kastamonu, Türkiye. E-posta: haslan@kastamonu.edu.tr ORCID: 0000-0001-9830-1765

2 Tarık Tuncay (Prof. Dr.), Hacettepe Üniversitesi, İİBF Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye. E-posta: ttuncay@hacettepe.edu.tr ORCID: 0000-0002-9447-6717

Atıf: Aslan, H. & Tuncay, T. (2024). Çocuk refahı alanında gönüllü faaliyetlere katılım sağlayan bireylerin gönüllülüğe bakışlarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 44,* 283-311. https://doi.org/10.26650/SJ.2024.44.1.0018

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

Extended Summary

Volunteering is a universal phenomenon and a way in which people try to do something good for society. People all over the world participate in volunteer activities for a great variety of reasons, such as to help eliminate poverty, to improve primary health and education, to provide a safe water supply and adequate sanitation, to tackle environmental issues and climate change, to reduce the risk of disasters, and to combat social exclusion and violent conflict. Various studies in the volunteering literature have occurred in various geographies, disciplines, and research groups on how volunteers perceive volunteering. However, volunteering studies carried out in Türkiye and, more specifically, studies on the reasons for volunteering and perceptions on volunteering are limited. Internationally announced reports have also clearly stated that the phenomenon of volunteering plays a limited role in Türkiye. According to the World Values Survey (WVS) in 1999 and 2007, only 4.5% and 5.3% of the population in Türkiye were members of social and/or political non-governmental organizations (NGOs).

Additionally, Türkiye's ranking is relatively low in the announced international reports in terms of participation in volunteering. For instance, the results from the Charities Aid Foundation (CAF, 2018) World Giving Index 2018 Report show Türkiye to rank 131 out of 146 countries. While volunteering occurred at a rate of 2.5% in social organizations, this number was 4.2% for political organizations (İçduygu et al., 2011). For this reason, studies on the field of volunteerism in Türkiye should be considered to have acquired scientific data and to be one of the factors that will unlock both individual and social development and integration. This study uses the inspiration provided by these sources to guide our research with the aim of revealing the perceptions toward volunteering that the volunteers and administrators who participate in volunteer activities in the field of child welfare in Türkiye have through their experiences in the field of volunteering.

Method

In line with the research purposes, the study has selected the phenomenological research design for revealing the experiences, perceptions, and meanings individuals attribute to a phenomenon. The qualitative study uses the in-depth interview technique with semi-structured interview forms. Data were collected from 60 participants in volunteer fields who had been accessed using the purposeful sampling method. The participants involve volunteers from 10 different NGOs and administrators from 10 different NGOs, four different ministries, four different municipalities, one international organization, and three different universities that have a wide range of participants in child welfare in Türkiye.

Findings and Discussion

The results of the research are presented under three main themes: (a) perspectives on volunteering at a personal level, (b) family and social environment's perspectives

on volunteering, and (c) society's perspectives on volunteering. The study also analyzes within its scope the participants' first associations about volunteering.

The perceptions on volunteering at the personal level reflect how individuals generally think about volunteering. Personal-level perceptions on volunteering have been categorized into: volunteers' perceptions, experts' perceptions, and decision-makers' perceptions.

The results show volunteering to have been identified and perceived with concepts such as social welfare, active citizenship, responsibility, solidarity and helping, win-win, taking time, sincerity, gratuitousness, and contribution to change. Accordingly, the expressions that refer the perspective of volunteering and all eight subthemes that were created afterward involve positive attitudes toward volunteering. The main reason for this result can be considered as individuals who are involved in voluntary activities being able to realize and experience the benefits of volunteering. In particular, the emphasis on responsibility, solidarity, helping people, contributing to change, and being an active citizen indicate a sense of achievement at the personal level, while emphases such as contributing to social welfare, contributing to change, and win-win describe the macro-level contribution of volunteering from a personal point of view.

At the family and social environment level, volunteering has been found to be identified and perceived through such concepts as appreciation, insecurity and fear, waste of time, and not considering working in the field of volunteering as a serious job. The inferences about the family and social environment's perspectives on volunteering point to a structure that inherently has both positive and negative meanings. Individuals who bring their volunteering lifestyle to their family and social environment allow the benefit they've created to be discovered by their environment. Thus, an interaction can emerge that positively affects the volunteer, such as being appreciated by one's environment, improving one's commitment to the field of volunteering, and changing both one's own perspective towards volunteering, as well as of those in one's own environment. Regarding the negative points of view involving family and social environment, historically speaking, the fear and insecurity created by the political climate in the field of civil society, the loss of time, and the inability to see volunteer activities as a serious business result in one's family and social environment being unable to fully understand the individual's environment.

In line with the point of view toward volunteering at the society level, volunteering is also found to be identified and perceived with such prejudices and concepts as: being a free workforce, having no economic return, and being an area that creates fear and distrust. In the context of society's perspective on volunteering, the inability of society to understand and know the volunteer activities, as well as the insecurity and fears in the field of civil society from past to present, can cause the social perspective

of volunteering to be formed at a negative level. As a result, making the right policies and promoting efforts to change negative perceptions and prejudices in both the family, social environment, and society will contribute to correcting perceptions of volunteerism and to reconstructing its image.

Conclusion

The research concludes that individuals' personal experiences and the perspectives of family, friends, and the society in which one lives can affect one's perceptions on volunteering. This general result reveals the need to conduct new studies from a multidimensional perspective and a range of micro- and macro-variables in order to change individuals' perceptions toward and increase their motivation to participate in volunteer activities. Moreover, areas such as elderly welfare, violence against women and women's rights, disaster situations, and the protection of the natural environment are areas in which volunteer activities are frequently involved, and studies on these areas may allow a more holistic perspective to be created to alter awareness about volunteerism.

Çocuk Refahı Alanında Gönüllü Faaliyetlere Katılım Sağlayan Bireylerin Gönüllülüğe Bakışlarının İncelenmesi

Geçmişten günümüze tüm toplumlarda gönüllülük değerli görülür. Devlet aygıtının tek başına çözmekte yeterli olmadığı her hizmet alanında gönüllü faaliyetler tamamlayıcıdır. Bu alanlar içerisinden sosyal hizmetler büyük bir yer kaplamaktadır. Başta çocuk, yaşlı, kadın ve engellilerden oluşan kırılgan gruplar olmak üzere birçok sosyal hizmetler alanı ancak gönüllülerin katkısı ile etkin ve verimli biçimde yürütülebilir. Sosyal hizmetlerde gönüllü olmak yalnızca dezavantajlı insanlar için ek destek seçenekleri sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kamuoyunun sosyal hizmetlerin çalışmalarını anlamasına ve desteklemesine yardımcı olur.

Toplumsal sorunlar karşısında gönüllüler pek çok sivil toplum kuruluşları ve bu kuruluşların kamusal alandaki sosyal politika programlarının belkemiğini oluşturmaktadır (Leigh ve diğ., 2011). Bu sebeple gönüllüler sosyal hizmetlerde aktif rol oynayan vazgeçilmez bir kaynak olarak görülebilir. Bu kaynağa yapılan yatırımlar, sivil toplum kuruluşlarının (STK) meşrulaşmasını ve de daha fazla gönüllüye ulaşılmasını sağlar. Ayrıca, STK'lar ve ve toplum arasında bir bağın gelişmesine de imkân tanır.

Gönüllülüğün dünyadaki önemi düşünüldüğünde uluslararası düzeyde ortaya koyulan veriler, gönüllülüğün ekonomik anlamda büyük bir fayda yarattığını ispatlamaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2017 yılı içerisinde 6,9 milyar saatlik gönüllülük faaliyeti gerçekleştirilmiş ve bu gönüllülük faaliyetlerinden yaklaşık 167 milyar dolarlık hizmet üretilmiştir (National Community Service, 2018). Dolayısıyla gönüllülük hizmetlerinin yaratmış olduğu ekonomik katkıların küçümsenmeyecek bir nitelikte olduğu birçok toplumda bilinmektedir. Araştırmalar, gönüllülerin yapmış oldukları katkıların, birçok ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının (GSYİH) önemli bir parçası olduğunu göstermektedir (Mitchell, 2001; Haugh ve Kitson, 2007; McKeever, 2015). Gönüllük hizmetlerinin yaratmış olduğu ekonomik katkının yanı sıra toplumsal açıdan da sosyal sermayeyi, sosyal uyumu ve sosyal içermeyi arttırdığı bilinmektedir (Cordingley ve Bates, 2004). Bu bağlamda gönüllülük alanı üçüncü bir sektör olarak düşünülmekte ve bireyden topluma uzanan geniş bir yelpazede sosyoekonomik fayda yaratmaktadır.

Gönüllülük alanyazını içerisinde, gönüllü bireylerin gönüllülüğü nasıl algıladıklarına dair çeşitli coğrafyalarda, disiplinlerde ve araştırma gruplarında çalışmalar mevcuttur. Ancak Türkiye özelinde gerçekleştirilen gönüllülük çalışmaları açısından gönüllü olmanın nedenleri ve gönüllülük algısına yönelik çalışmalar sınırlıdır (Çevik ve Gürsel, 2015; Balaban ve İnce, 2015; Şentürk ve diğ., 2016; Batuhan ve Gürbüz, 2021). Gönüllülük olgusunun Türkiye açısından sınırlı bir rol oynadığı uluslararası raporlarda da belirtilmiştir. Küresel düzeyde yapılan araştırmalar kapsamında "Charities Aid Foundation (CAF)" tarafından 2018 yılında gönüllülüğe yönelik açıklanan sonuçlar Türkiye'nin 146 ülke arasında gönüllülük sıralamasında 131. sırada olduğunu

göstermektedir (CAF, 2018). 1999 ve 2007 yıllarındaki Dünya Değerler Anketi'ne (WVS) göre, Türkiye'de nüfusun sadece %4,5'i ve %5,3'ü sosyal ve siyasi sivil toplum kuruluşlarına üyeydi. Sosyal organizasyonlarda gönüllülük %2,5 iken, siyasal örgütler için bu sayı %4,2 idi (İçduygu ve diğ., 2011). Bu nedenle Türkiye'deki gönüllülük alanına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi yalnızca bilimsel bir veri elde etmek olarak düşünülmemelidir. Aynı zamanda hem bireysel hem de toplumsal kalkınmanın ve sosyal bütünleşmenin kilidini açacak faktörlerden biri olabilir. Sonuç olarak, bu olguyu araştırmanın özellikle Türkiye kapsamında gerekli ve zamanında bir çaba olduğuna düşünülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın genel amacı, Türkiye'de çocuk refahı alanında gönüllü faaliyetlere katılan gönüllülerin ve yöneticilerin gönüllülük alanındaki deneyimleri üzerinden gönüllülük algılarını incelemektir.

Gönüllülük ve Gönüllülük Algısı

Gönüllülüğün veya gönüllü katılımın salt ve evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. Ellis ve Noyes (1990) gönüllülüğü, "Bir ihtiyacın karşılanmasında, sosyal sorumluluk anlayışıyla ve parasal anlamda bir kâr amacı için kaygılanmadan sahip olduğumuz yaşamsal yükümlülüklerimizin ötesine geçmek" olarak ifade etmiştir. Smith (1998) ise gönüllülüğü "zaman harcanan, ücretsiz yapılan, bir başkasına (bireyler veya gruplar) fayda sağlama amacı olan, yakınlarınıza ya da çevreye katkı verme amacı olan aktiviteler bütünü" olarak ifade etmektedir. Bir başka tanımda ise gönüllülük, kişinin yetenek, zaman ve enerjisinin, bireylere, gruplara, topluluğa veya organizasyonlara teminatsız verilmesi olarak tanımlanmaktadır (Gibelman ve Sweifach, 2008). Bu tanımların dışında gönüllülük, bir çalışma biçimi (Tilly ve Tilly, 1994; Penner, 2002) olarak da görülmektedir.

Genel olarak gönüllülüğün tanımlarını ve öğelerini göz önünde bulundurduğumuzda, gönüllülük kendi özgür irademizle, bir ücret beklentisi olmaksızın toplum içerisinde ihtiyaç sahibi olan kişilerin, grupların ya da toplumun sorunlarına yönelik doğrudan veya kuruluşlarla ilişki içerisinde olma ve onlarla bir etkileşim süreci içerisine girme durumunu ifade eder. Bu tanım, gönüllülüğün gerçekleştiği çok boyutlu aktiviteleri ve organizasyonel yapıları kapsayacak kadar geniştir. Gönüllüler, sanat ve kültür, çevre koruma, politik katılım ve eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi hizmetlerin sağlanmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunur. Bu faaliyetler, kamusal kâramacı gütmeyen kuruluşlarda (örneğin Kızılay), kütüphanelerde, hapishaneler veya devlet okulları gibi devlet tarafından finanse edilen kuruluşlarda ve çoğunlukla da sivil toplumun kalkınmasında rol oynayan kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilmektedir (McAllum, 2017).

Bireylerin gönüllü faaliyetlere katılmalarında gönüllülüğe nasıl bir anlam atfettikleri bir anlamda onların gönüllülük algılarını oluşturmaktadır. Ayrıca onların gönüllülüğe yükledikleri anlamları keşfetmek, toplumda gönüllülüğün gelişmesinin önündeki

engellerin ve gönüllülüğün yarattığı katkıların neler olduğunun öğrenilmesine de imkân tanıyabilir. Bu keşif gönüllülük alanının gelişmesine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda bireylerin gönüllülüğü nasıl algıladıklarına yönelik alanyazında çeşitli çalışmalar ortaya koyulmuştur (Clary ve diğ., 1998; Snyder ve diğ., 2000; Wilson, 2000; Omoto ve Snyder, 2002). Bu çalışmalarda keşfedilen önemli sonuçlardan biri bireylerin içinde bulundukları toplumsal yapının ve kültürün hem bireyin hem de çevresinin gönüllülük algısını ve gönüllülük motivasyonunu etkilediğidir. Bir toplumda var olan ileri ekonomik seviye ve toplumsal refah hizmetleri, yüksek eğitim seviyesi gibi makro unsurlar gönüllülük algısını etkileyebilir (Van den Bos, 2014). Bu bağlamda birçok makro gösterge, gönüllülük motivasyonu ile ilişkili bir yapı yaratabileceği gibi hem bireyin hem de toplumun gönüllülük algısını şekillendirebilmektedir. Sonuç olarak gönüllülük algısı bireyin sahip olduğu biyopsikososyal, eğitimsel, ekonomik, kültürel, tinsel özellikler bağlamında ve mikrodan makroya uzanan yapısal bir yelpazede değişebilmektedir.

Neden Çocuk Refahı Alanında Gönüllülük?

Sosyal hizmetlerin sunumu içerisinde çocuk refahı alanı, karşılaştırmalı olarak sosyal politika çalışmalarının güçlüklerle karşılaştığı ve genelleme yapmanın zor olduğu alanların başında gelir. Çocuk refahı alanını daha spesifik olarak incelediğimizde özellikle bu alan, çocukların fiziksel ve psikososyal yönden sağlıklı gelişebilmelerinde ve bireysel yeteneklerini en iyi şekilde geliştirmelerinde belirli hizmet sunumları ile önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk refahı alanına yönelik çalışmaların ana gayesi, çocukların mutlu bir yaşam sürmelerine katkıda bulunmaktır. Zira çocukların mutluluğu, son tahlilde toplumun mutluluğunu oluşturacaktır (Söğütlü, 2015). Çocuk refahı hizmetleri doğrudan çocukla ilgili olabileceği gibi aile hayatının devamına, onun kuvvetlendirilmesine ve çocuğun tam gelişimine uygun bir toplum düzenine yönelik de olabilir (Koşar, 1992).

Çocuk refahı alanında hizmet veren gönüllüler, hizmet vermiş oldukları sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin genişlemesinde belirleyicidir. Bu alandaki gönüllüler, güçlü toplum ilişkilerinin gelişmesi ve çocukların refah seviyelerinin artması hususlarında hizmet sunmaktadırlar. Gönüllü faaliyetlere katılan bireyler, çocuklar için risk oluşturabilecek işgücü kapasite endişelerinin önlenmesinde önleyici bir rol alabilirler (Martinez, 2003; Kobulsky ve diğ., 2018). Dolayısıyla devletlerin, çocuk refahı alanında belirlemiş oldukları bütüncül hedeflere ulaşmak adına, çocukların ihmalini ve istismarını önlemeye yönelik çalışan gönüllülere ve sivil toplum kuruluşlarına yeni fırsatlar sağlaması büyük önem ifade etmektedir.

Çocuk refahı alanındaki kuruluşlarda görev alan gönüllüler, çocuklara yönelik politika oluşturma ve uygulama sürecinde bir paydaş olarak görülmektedir (Bryan ve diğ., 2010). Ayrıca birçok devlet, gönüllüleri ve sivil toplum kuruluşlarını, çocuk refahı alanındaki politikaların, prosedürlerin ve uygulamaların geliştirilmesinde birer paydaş

olarak düşünmektedir (Blome ve Steib, 2008). Ayrıca gönüllülerin çocuk refah kurumları içinde iyileştirme ve hesap verebilirlik için yararlı bir katalizör olarak hizmet verebileceği de düşünülmektedir (Jones, 2004; Bryan ve diğ., 2011).

Çocuklarla gönüllülük denildiğinde çocukların eksiklerini tamamlayan, onları destekleyen, özellikle de eğitimlerine odaklanan gönüllüler akla gelir. Çocuklarla çalışan gönüllülerin kimler olduğu, çalışma motivasyonları, yaşadıkları zorluklar ve çalışma süreçleri, beraber çalıştıkları kurumlar ve çocuklar açısından dikkate değerdir (Beyazova ve Durmuş, 2020). Bu kapsamda Türkiye özelinde gönüllülük çalışmaları açısından bir kaynak olarak değerlendirilen ve gönüllülüğe ilişkin sayısal bilgiler veren "Türkiye Gönüllü Araştırması 2019 (TGA)", gönüllülerin çalıştıkları temel gönüllülük alanlarını %48,4 ile çocuk ve %64,8 ile eğitim olarak ifade etmiştir (TGA, 2019). İlgili araştırma sonuçları çocuk refahı alanında gönüllü faaliyetlerde oldukça yoğun tercih edilen bir alan olduğunu ve gönüllülük faaliyetlerinde çocukların önemli bir hedef grubunu oluşturduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla bu alanda yürütülen gönüllü faaliyetlerin çocukların biyopsikososyal anlamda gelişiminde yaratacağı katkı göz ardı edilemez. Bu düşünceden hareketle çalışmanın çocuk refahı alanında çalışan gönüllüler ve yöneticiler üzerinden yapılacağı düşüncesi, araştırmanın katılımcılarının kim olacağı düşüncesi açısından da yol gösterici bir katkı sağlamaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de çocuk refahı alanındaki gönüllülük faaliyetlerde rol alan gönüllülerin ve yöneticilerin gönüllülük algısını incelemektir. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde yukarıda ifade edilmiş olan araştırma genel amacına ilişkin alt amaçlar, sıralı bir şekilde aşağıda gösterilmektedir:

1. Türkiye'de çocuk refahı alanında gönüllü faaliyetlere katılan gönüllülerin gönüllülük alanındaki deneyimleri üzerinden gönüllülük algıları nasıldır?

2. Türkiye'de çocuk refahı alanında gönüllü faaliyetlere katılan ve bu alanda görev alan yöneticilerin gönüllülük alanındaki deneyimleri üzerinden gönüllülük algıları nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmanın amaçları doğrultusunda bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarabilmek için niteliksel yönteme dayalı fenomonolojik araştırma deseni tercih edilmiştir. Fenomenolojik desen,

gönüllülük olgusuna yönelik hem gönüllü bireylerin hem de seçilecek yöneticilerin, uzman ve karar vericilerin deneyimlerinin özünü tanımlayan bütüncül bir betimleme ortaya koyabilir (Creswell, 2020).

Çalışma Grubu

Araştırma amaçlı örnekleme yoluyla belirlenen 60 (25 gönüllü ve 35 yönetici) katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örneklemin mantığı ve gücü, belirli bir konuyu derinlemesine anlama üzerine yaptığı vurgudan gelmektedir. Dolayısıyla amaç, araştırmada çalışılan soruları aydınlığa kavuşturacak zengin bilgi içeren durumları seçmektir (Patton, 2014). Sınırlı kaynakların en etkili kullanımı için bilgi açısından zengin vakaların belirlenmesi ve seçilmesi için nitel araştırmada yaygın olarak kullanılan bir teknik olarak düşünülebilir. Amaçlı örneklem ile araştırmacılar, çalışmalarında inceledikleri temel fenomen veya anahtar kavram hakkında deneyimi ya da bilgisi olan bireyler ile çalışmayı hedeflemektedir (Creswell, 2020). Bilgi ve deneyime ek olarak, Bernard (2002) ve Spradley (2016), ulaşılabilirliğin, katılmaya istekli olmanın, deneyimleri ve düşünceleri açık, ifade edici ve yansıtıcı bir şekilde iletme becerisinin de önemine dikkat çekmektedir.

Araştırmanın katılımcıları, Türkiye'de çocuk refahı alanında geniş bir katılımcı yelpazesine sahip on sivil toplum kuruluşu (gönüllüler ve yöneticiler), dört farklı bakanlık, dört farklı belediye, bir uluslararası kuruluş ve üç farklı üniversitede çalışan yöneticilerden oluşmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının seçilmesinde kurumsallık ve gönüllü sayısının fazla olması kriterleri değerlendirilmiştir. Yerel yönetimlerin seçiminde ise hizmet verilen ilçelerin büyükleri düşünülmüş ve dört büyük belediye tercih edilmiştir. Bakanlıklar ve uluslararası kuruşun belirlenmesinde ise gönüllülük çalışmalarında paydaş olan kurum ve kuruluşlar tercih edilmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları dışındaki yöneticilerin çoğunluğu eş zamanlı olarak çeşitli sivil toplum kuruluşlarında gönüllü faaliyetlere aktif katılım sağlamakla birlikte gönüllülüğün kamu sektöründe ve yerel yönetim alanında gelişiminde kurumsal kimlikleriyle katkı sağlamaktadır.

Çalışma grubu kapsamında, sivil toplum kuruluşlarındaki 25 gönüllü çalışmaya katılmıştır. Bu sürece dair amaçlı örnekleme içerisindeki çalışma stratejilerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitliliği sağlamak için yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve gönüllü deneyimi dikkate alınmıştır. Gönüllülerden 14'ü Ankara'dan, 11'i İstanbul'dan çalışmaya katılmıştır. Ankara ve İstanbul, Türkiye'nin en fazla sivil toplum kuruluşu ve gönüllüsü olan iki büyük şehridir. Araştırma kapsamında görüşülen gönüllülerin 19'u kadındır. Çalışmanın farklı yaş kategorilerine erişim çeşitliliği, en küçüğü 19, en büyüğü 62 yaşında olmak üzere geniş bir yaş aralığını göstermektedir. Gönüllü olarak geçirilen süreye dair ise en uzun

gönüllülük süresinin 13 yıl olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul edenler en az üç yıllık çocuk refahı alanında gönüllü deneyime sahiptir. Gönüllülerin eğitim düzeyleri lise ve yüksek lisans arasında değişmektedir.

Çalışma grubu içerisindeki diğer 35 kişi ise çocuk refahı alanı içerisindeki kamu sektörü ve gönüllülük sektörü kapsamında, Ankara ve İstanbul illerinde çalışan yönetici, uzman ve karar vericilerden oluşmaktadır. Araştırmanın yöneticilerle olan çalışma grubuna yönelik amaçlı örnekleme kapsamında yer alan çeşitli çalışma stratejileri kapsamında ölçüt örnekleme yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu örnekleme stratejisi kapsamında katılımcıların, uygulama sürecine dahil olan kurumlar, kuruluşlar veya sistemlerden seçilmesine imkan tanımaktadır. Bireyler, araştırma konusu olguyla ilgili bilgi ve deneyime sahip oldukları varsayımına göre seçilmekte (gönüllülük uygulamaları) ve böylece hem ayrıntılı (derinlik) hem de genelleştirilebilir (genişlik) bilgi sağlayabilmektedir (Palinkas ve diğ., 2015). Genellikle hizmet sağlayıcılar, yöneticiler veya politika yapıcılardan seçilen katılımcılar, belirli kriterler karşılığında geniş katılımcı örnekleminden seçilmektedir (Palinkas ve diğ., 2015). Yöneticilerin 25'i Ankara'dan çalışmaya katılırken diğer 10 kişi ise İstanbul'dan çalışmaya katılmıştır. Katılımcılardan 15 kişi STK'larda, 5 kişi yerel yönetimlerde, 10 kişi bakanlıklarda, 4 kişi üniversitelerde ve 1 kişi ise uluslararası kuruluşta görev yapmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen yöneticilerden 24'ü kadındır. Araştırmada yöneticilerin en küçüğü 20, en büyüğü 58 yaşındadır. Yönetici olarak çalışma süresi incelendiğinde en uzun çalışma süresinin 37 yıl olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul edenlerin en az 2 yıl iş tecrübesine sahip olmasına dikkat edilmiştir. Gönüllülerin eğitim düzeyleri lise ve doktora dereceleri arasında değişmektedir. Bu çalışma için gerekli etik izinler Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Komisyonu'ndan alınmıştır (Tarih: 08.09.2020: Sayı: 35853172-300). Ayrıca tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama yöntemi, yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerdir. Derinlemesine görüşme toplumsal hayattaki birçok "görünür"ün temelinde barındırdığı anlamı keşfetmeyi, ayrıntılıları kavramayı ve bütüncül veriler oluşturmayı mümkün kılan bir veri oluşturma aracı olarak ifade edilmektedir (Kümbetoğlu, 2012). Yarı yapılandırılmış görüşme formları, araştırmacı ve görüşülen kişi arasında karşılıklılığa, katılımcıların belirli bir konu hakkındaki düşüncelerini, duygularını ve inançlarını keşfetmeye ve kişisel ve bazen hassas konuları derinlemesine incelemeye olanak tanıdığı için kullanılmıştır (DeJonckheere ve Vaughn, 2019; Kallio ve diğ., 2016). Ancak bu yaklaşımın bir dezavantajı, görüşmecinin soruları etkileşimli bir iletişim yapısı aracılığıyla formüle etmesidir (Opdenakker, 2006). Bu nedenle araştırmacı, tüm

soruların belirli bir zaman dilimi içinde ayrıntılı olarak yanıtlanmasını sağlarken görüşme sürecinde ne söylendiğini anlamak için katılımcıların yanıtlarını dinlemiştir (Kifle Mekonen ve Adarkwah, 2022).

Çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış sorular, katılımcıların gönüllülüğü nasıl anlamlandırdığı ve algıladığını anlamak üzerine tasarlanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında, alanyazındaki çeşitli kaynaklardan yararlanılmış olup ayrıca çocuk refahı ve gönüllülük alanında hem kamu hem de özel kuruluşlarda minimum on yıllık deneyime sahip olan yazarlar tarafından sorular oluşturulmuştur. Ayrıca, Türkiye'deki bir üniversiteden başka bir uzman araştırmacı da görüşme formunun olası değişiklikleri ve düzeltmeleri için formu gözden geçirmiştir. Araştırmada yeterli veri elde etmek ve katılımcıların deneyimlerini detaylandırmak amacıyla toplam 11 soru sorulmuştur. Görüşme sorularına örnek olarak; "Gönüllülük sizin için ne ifade etmektedir? Gönüllülük denilince aklınıza ilk gelen düşünce nedir?" soruları ifade edilebilir.

Araştırma Verilerinin Toplanması

Çalışma kapsamında veri toplama süreci öncesinde çalışmaya dair Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonuna etik kurul başvurusunda bulunulmuş ve onay alınmıştır. Görüşmeler öncesinde araştırmacılar katılımcılara kendini tanıtmış ve araştırma hakkında kısa bilgi vermiştir. Katılımcılardan onam alınmasının ardından görüşmelere başlanmıştır. Görüşme öncesinde gizliliğe dair bilgilendirme yapılmış ve görüşme sırasında veya sonrasında katılımcıların herhangi bir rahatsızlık veya endişe duydukları takdirde görüşmenin sonlandırılabileceği, talep edildiği takdirde araştırmadan ayrılabilecekleri belirtilmiştir.

Veriler Eylül 2020 ve Nisan 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılardan izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Katılımcıların kimliklerinin korunması amacıyla her katılımcı için bir 'rumuz' tanımlanmıştır. Kurum çalışanlarının kimliklerinin korunması bağlamında hangi katılımcının hangi kurumda çalıştığına ilişkin bilgilerin paylaşılmamasına karar verilmiştir. Bu bağlamda derinlemesine görüşmelerden yapılan alıntılarda sırasıyla "GK1, GK2, …" (Gönüllü Katılımcı) kısaltmaları ve "UK1, UK2, …" (Uzman Katılımcı) kısaltmaları kullanılmıştır. Son olarak, ses kayıtlarının dökümü görüşmeler sonrası yapılmış olup üçüncü tarafların erişimine izin verilmemiştir. Ayrıca ses kayıtları özel bir şifreli sabit diskte saklanmıştır.

Verilerin Analizi

Öznelerden toplanan veriler üzerinden betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analiz, görüşme çözümlerindeki verilerin özgün biçimlerine sadık kalınarak ve bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yaparak, betimsel bir yaklaşımla verilerin sunulması olarak ifade edilmektedir (Kümbetoğlu, 2012). Bu kapsamda, bireylerin söylediklerinden

sık sık doğrudan alıntılar yapılması uygun görülmektedir. Bunun en temel nedeni araştırmacının önemli bulduğu boyutları anlatılar içerisinden örneklerle yansıtması olarak görülebilir. Böylelikle yaşanan gerçekliğin resimlendirildiği bir yapı ortaya çıkmış olur (Kümbetoğlu, 2012). Ayrıca elde edilen veriler, önce sistematik ve açık biçimde betimlenmektedir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenerek birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Böylelikle ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilen veriler bilgisayara aktarılmış, Microsoft Word paket programına yazılı olarak kaydedilmiştir. Verilerin çözümlenmesi noktasında kodlama ve temaların oluşturulması amacıyla MAXQDA 2020 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Bireylerin gönüllülük algısı, hem içeresinde bulunan toplumsal yapı ve kültürden hem de bireyin çevresinden etkilenebilmektedir. Bu anlamda bir toplumda var olan ileri ekonomik seviye ve toplumsal refah hizmetleri, yüksek eğitim seviyesi gibi makro unsurlar bireylerin gönüllülük algısını etkileyebilmektedir (Van den Bos 2014). Ayrıca bireylerin sahip olduğu biyopsikososyal, eğitimsel, ekonomik, kültürel, tinsel özellikler ve bu değişkenlerle ilişkili mikro düzeydeki unsurlar da kişisel düzeyde gönüllülük algısına etki yaratabilmektedir (Low ve diğ., 2007; Rochester ve diğ., 2012). İlgili alınyazından da anlaşılacağı üzere bireylerin gönüllülük algıları mikro düzeyden makro düzeye uzanan bir yelpazede analiz edilebileceği ortaya koyulmuştur. Dolayısıyla bu bölüm üç ana tema altında alt başlıkları da içerecek şekilde sunulmuştur: (a) kişisel düzeyde gönüllük algısı(b) aile ve sosyal çevrenin gönüllülük algısı, (c) toplumun gönüllük algısı. Ayrıca katılımcıların gönüllülüğe dair ilk çağrışımları da analiz edilmiştir.

Ortaya koyulan temalar içerisindeki alt temalar gönüllüler ile uzman ve karar vericilerin ortak gönüllülük algıları üzerine inşa edilmiştir. Dolayısıyla gönüllüler ile uzman ve karar vericilerin ifade edilen gönüllülük algılarına dair fark bulunmamaktadır.

Kişisel Düzeyde Gönüllülüğe Bakış Açısı

Kişisel düzeyde gönüllülük algısı, bireyin kendi perspektifinden gönüllülüğü nasıl gördüğü üzerine inşa edilmiştir. Hem gönüllü hem de uzman ve karar vericilerin gönüllülüğe yönelik ortak algıları içerisinden kişisel düzeyde olan boyutlar kategorize edilmiştir.

Toplumsal refah. Görüşmelerde gönüllülüğün toplumsal refah olarak algılandığı görülmüştür. Toplumsal refah iki temel boyut üzerinden ifade edilmiştir. Bunlardan ilki, kalkınma, gelişme kavramlarına; ikincisi, sağlık, iyileşme vurgularını içermektedir. Bu bağlamda UK12'nin kalkınma üzerine görüşleri dikkat çekicidir.

> "Aslında gönüllülük bence kalkınmayı çağrıştırıyor. Yani çünkü gönüllü dediğimiz şey topluma hizmet etmektir. Bir taraftan yani onda karşılık beklememe mevzusu da değil. Bence çünkü insanın en değerli varlığı bence zamanı ve zaman harcadığımız bir şeyin karşılığında da gelişen, değişen, dönüşen bir şey görmek istiyoruz. Bu doğamız gereği görmek istiyoruz. Ondan dolayı ben gönüllülüğü gerçekten hizmet ettiğimiz topluma ki bu herhangi bir toplum olabilir, onun kalkınması olarak karşılığını bulduğunu düşünüyorum." UK12

Ayrıca görüşme bağlamında topluma olan borcumuzu onu kalkındırarak geri ödemek olarak vurgu yapılmıştır. Gönüllülük toplumun kalkınması adına önemli bir enstrümandır (Ortega Carpio ve diğ., 2018; McAllum, 2017). İkinci olarak gönüllülük, toplumsal refah adına sağlık kavramı, iyileşme kavramı düzeyinde ifade edilmiştir.

> "Gönüllülük aslında sağlık demektir. Yani şu açıdan sağlık demek; hem bireysel sağlığın korunması, hem çevre sağlığının korunması, hem toplum sağlığının korunması açısından çok önemli bir araç. Tek başına her şeyi ifade etmeyen ama bir araya getirildiğinde, toplandığında çok şey ifade eden, daha mutlu, daha huzurlu, sağlıklı bir ortamda yaşamamızı sağlayan önemli bir enstrüman aslında." UK16

> "Çocuk refahında da belki çok klişe olacak ama hani gerçekten hani daha mutlu, daha özgür, daha eşit bir hayat için gerçekten bir şeyler yapmak demektir. Gönüllülük çok kıymetli ve onun gelişimi toplumsal açıdan da sağlığı, sağlıklı bir şekilde yaşamayı sağlamak için bir çabadır." GK20

Gönüllülük kavramının toplumsal refahı geliştirme ve kalkınma kavramları ile özdeşleşebilmesi doğal bir sonuçtur. Çünkü toplumun kalkınması adına gönüllülük işlevsel bir enstrüman olarak alanyazında öne çıkmaktadır (Ortega Carpio ve diğ., 2017; McAllum, 2017). Ayrıca gönüllülük toplumsal refahın sağlanmasında toplumsal kalkınma, sosyal bütünleşme ve destek, zihinsel ve fiziksel sağlık, yaşam memnuniyeti, öz-yeterlik ve güven gibi kavramlarla refaha olan katkıları alanyazında vurgulanmaktadır (Thoits ve Hewitt, 2001; Musick ve Wilson, 2003). Bireysel düzeyde ifade edilen gönüllülüğün toplumsal refah algısı da böylelikle ön plana çıkmaktadır.

Aktif vatandaşlık. Bireysel düzeyde gönüllülük algısına yönelik katılımcılar tarafından çağrışım yapan bir diğer ifade aktif vatandaşlıktır.

> "Gönüllülük benim için aktif vatandaşlıktır. Yani toplumsal bir mücadele halidir. Ücretsiz işgücü ya da boş zaman faaliyeti asla değildir. Türkiye'de bilindiğinin çok aksinedir. Yani tamamen bir şeyleri değiştirmek için, bir şeyleri geliştirmek için, bir şeylere katkısı sunmak için harekete geçen birey demektir ve gönüllülük aynı zamanda bir öğrenme sürecidir. Gönüllülük karşılıksız değildir. Siz gönüllülükle esasında çok şey öğrenirsiniz. Tam bir öğrenme sürecidir. Ben bu şekilde gönüllülüğü ifade edebilirim." UK15

> "Yani ben gönüllülük deyince, aslında yani biraz bana benim durduğum yerden aktif yurttaşlığı çağrıştıran bir kavram olarak düşünüyorum. Yani bir çeşit haklara ve birtakım sorumluluklara sahibiz. Hepimizin bu yaşadığımız, birlikte yaşama katkı sunma şeyi geliyor benim aklıma. Yani birlikte yaşama katkı sunma ve bunu bir sorumluluk olarak da yaşama. Yani keyfi bir şey ya da ne bileyim böyle bir lütfum, bir yardımım, o insanlardan ben daha iyi durumdayım ve onlara yardım edeyim durumum, perspektifim yok. Gönüllülük dediğim şeyi düzenli, sorumlu olduğum bir alan olarak görüyorum ve bunun yaşama katkı sunma enerjisi var." UK18

Çalışma sonuçları ile paralel olarak alanyazında ifade edildiği üzere, aktif vatandaşlık vurgusu, gönüllülüğün toplumsal iyi oluşa ve aktif vatandaşlığa yönelik katkı sağladığı yönündedir (Omoto ve Malsch, 2005; Snyder ve Omoto, 2008). Gönüllülük aktif bir vatandaşlığa yönelik arzu edilen kişisel güç ve yeteneğin keşfedilmesi anlamında da katkılar sunmaktadır (Cheung ve diğ., 2012). Genel olarak gönüllülük, pozitif ve olumlu vatandaşlık davranışlarıyla evrensel düzeyde birçok yerde ve araştırmada ilişkilendirilmiştir (Plowden, 2003).

Sorumluluk. Katılımcıların bireysel düzeyde gönüllülük algısına yönelik ifade etmiş oldukları bir diğer kavram sorumluluk olarak tespit edilmiştir.

> "Yani bütün gönüllülerin en büyük motivasyonu ne? Yardım etmek isteği, işe yarama isteği, işte boş zamanı değerlendirmek diyebiliyorlar. Kesinlikle bir kere gönüllülük boş zamanını değerlendirileceğin bir eylem değildir. Gönüllülük çok fazla sorumluluk gerektiren ve o yolda yürümeniz gereken bir şey. Kısacası bir sorumluluk olayıdır. Kitap okumaya falan benzemiyor çünkü kitabı okuyorsun bırakıyorsun. Gönüllülerde, yardımlaşmaya ve dayanışmaya gelenler ileriki süreçte açılıyorlar." UK10

Kişilerin sorumluluk duygusu ile gönüllülük faaliyetlerini sürdürülmesi bireylerin gönüllü çalışmalar kapsamında sürdürebilirlik sürecine dair etki yaratabileceğini ortaya koymaktadır (Farooq ve diğ., 2020). Bu ilişki bağlamında gönüllü çalışmaya katılmanın, kişilerin yaşam becerilerini geliştirme ve sorumluluk alma duyguları üzerinde pozitif bir etki yarattığına dair araştırmalar mevcuttur (Astin ve Sax, 1998; Putnam, 2000). Bu anlamda katılımcıların gönüllülük algısına yönelik, gönüllülük denilince ilk çağrışım yapan kavramlardan birinin sorumluluk olması doğal bir sonuçtur.

Dayanışma ve yardım etme. Gönüllülük içerisinde yardım etme ve dayanışma çok temel iki yapı olarak öne çıkmaktadır (Cnaan ve diğ., 1996). Özellikle insanlar ve toplum için iyi bir şeyler yapma arzusu ile yola çıkan gönüllüler, dayanışma ve yardım etme öğelerinden ayrık davranmamaktadırlar. Bu anlamda gönüllülük ve dayanışma iç içedir (Cheung ve diğ., 2016). Dayanışma ve yardım etmeye yönelik UK10 kodlu katılımcı, *"Yani gönüllülük benim için tamamen bir dayanışmayı, dayanışma içinde olmayı ve yardımlaşma içinde olmayı ifade ediyor."* ifadesiyle gönüllülüğün dayanışma ile olan ilişkisini ortaya koymuştur. Özellikle yardım sürecinin gönüllülük ile topluma ulaşması, araştırma kapsamını da oluşturan çocuk refahı alanın içinde ön plana çıkmaktadır.

"Bir yaraya dokunmak diyebilirim. Eğer çocuk bazlı olarak gidersek şimdi istismar, ev içi psikolojik sıkıntılar, anne baba ölümü ya da sadece anne babanın ölümü, maddi ekonomik sıkıntılar olduğu zaman biz o ailenin yarasına merhem olalım istiyoruz ve onu oradan çektiğimiz zaman hem de okuma alanını açıyoruz. Yani çocuğun koluna, aslında daha çok kız çocuğun koluna bir bilezik yapmaya çabamız şeklinde devam ediyoruz." UK23

Gönüllülük denilince yardım etme ve dayanışma kavramlarının algılanması ya da akla gelmesi gönüllülüğün özünü ifade etmektedir. Araştırma sonuçları da bunu destekler niteliktedir. Alanyazındaki birçok çalışmada gönüllülük olgusu içerisinde yardım etme ve dayanışma kavramlarının varlığına vurgu yapmaktadır (Wuthnow, 1998; Putnam, 2000; Milligan ve Fyfe, 2005; Tawil, 2013).

Kazan kazan. Gönüllülük faaliyetleri çift taraflı fayda yaratmak üzerine kurgulanmıştır. Bu faydanın hedefi insan, doğa veya toplum gibi çeşitli kişiler, alanlar, yerler olabilir. Ancak bu fayda her zaman bir tarafı etkilemez aynı zamanda gönüllülük eylemine katılanı da etkiler. Gönüllülüğe yönelik eylemler göz önüne alındığında ki kurumsal gönüllülük daha spesifik olarak düşünüldüğünde ortaya koyulan işbirlikleri kapsamında tüm paydaşlar için bir 'kazan-kazan' durumu ortaya çıkmaktadır (Seitanidi ve Ryan, 2007). Buna yönelik UK13 ve GK20'nin ifadeleri kazanımları yansıtmıştır.

"Yani gönülden, isteyerek ne yaptığının farkında olarak, bir şeyler yapmaya çalışma önemlidir. Çünkü gönüllülükte karşılıklı kazan kazan ilişkisi de var ya hani, bize geliyor ve projelerde gönüllü birey bir şeyler yapıyor. Tabi ki hani bizim çok işimize yarıyor ama aynı zamanda onun da çok işine yarıyor çünkü bir sürü şey görüyor. Saha deneyimi olmuş oluyor, projeye dair bir şeyler görmüş oluyor gibi diyebilirim. O yüzden gönüllü; niyeti, isteği tam ama nerede olduğunun farkında olan insandır." UK13

"Hani gönüllü olarak bir şeyler yaptığın zaman zaten bir şeyler alıyorsun. Ben mesela bir şeyler alıyorum farkında değilim ama hani biraz zaman geçtikten sonra bir sorunla veya bir durumla karşılaştığım zaman hani aslında yani bunu oradan aldığımı hissediyorum. Ama direkt yani ben şunun için mesela deneyim olsun ya da işte gideyim de özgeçmişime yazayım bari boş yer kalmasın düşüncesiyle bu şekilde gittiğin zaman hani o ikili ilişkilerden ne kadar bir şey alabilirsin o tartışılır." GK20

Gönüllülük algısal olarak kazan-kazan durumunu ifade edebilmektedir. Ancak alanyazın içerisinde kazan kazan durumu kendi içerisinde farklı görüşler üzerinden ortaya konulmuştur. Bu anlamda gönüllülük belirli çalışmalarda karşılıksız bir eylem olarak görülebilmekte iken (Leigh ve diğ., 2011) diğer çalışmalar için tamamıyla 'kazan-kazan' ilişkisi üzerinden (Herzig, 2006; Bartsch, 2012) tanımlanabilmektedir. Bu çalışma kapsamında ise ortaya çıkan en güçlü argüman, gönüllü bireyin yaptığı eylemlerin sonucunun gönüllüyü doğrudan ya da dolaylı şekilde etkilediği üzerinedir.

Zaman ayırmak. Görüşmeye katılan katılımcılar için zaman ayırma kavramının gönüllülük algısı içerisinde önemli bir yer tuttuğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda gönüllülük gerçekten belirli hedefler doğrultusunda zaman ayrıma ve zamanı ayarlama

vurgusunun yapıldığı bir süreçtir (Fischer ve Schaffer, 1993; Halman, 2003; Martinez ve McMullin, 2004).

> "Yani bence gönüllülük dediğimizde, öncelikle zaman dediğimiz şey gerçekten insan için en değerli, en kıymetli şey ve sen zamanını paylaşıyorsun. Çocukla yan yana olduğunda da bu zamanı paylaşıyorsun, çocukla bir çalışma yapıyorsun ve gerçekten o çocuğun refahını arttırabilmek için, çocuğun motivasyonunu da artırabilmek için de olabiliyor ve onun bundan haberi yok. Sen sadece o zamanını paylaşıyorsun. Bence bu çok kıymetli bir şey." GK20

Araştırma sonuçları gönüllülüğün boş zaman aktivitesi olmasından öte bireylerin belirli zaman ayırdığı ve bir fayda yaratmaya çalıştığı aktiviteler bütünü olarak görülebilir. Dolayısıyla gönüllülük boş zamanı değerlendirme eylemi olarak değil aksine zaman ayırmanın ön planda olduğu bir yerdir. Gönüllülüğe zaman ayırmak demek işbirliklerinin, ekonomik gelişimin, güvenin inşası demektir (Wilson ve Musick, 1997; Martinez ve McMullin, 2004). Sonuç olarak, gönüllülük eylemi içerisinde zaman kavramı dikkat çekici bir unsur olarak nitelendirilebilir. Çünkü günümüz toplumlarında hayatımızın en önemli kaynaklarından biri zamandır ve bu zamanı gönüllülük için kullanmak büyük önem teşkil etmektedir.

İçten gelen, karşılıksız. Gönüllülüğün alanyazındaki tanımlarına bakıldığında karşılıksız olma vurgusu karşımıza çıkmaktadır (Leigh ve diğ., 2011). Ayrıca gönüllülüğün içten gelen bir eylem olup olmadığına yönelik düşüncelerin yer aldığı çalışmalar da alanyazında yer almaktadır (Hiatt ve diğ, 2000; Swartz ve Colvin, 2015; Dageid ve diğ., 2016).

> "Gönüllülüğe dair ben her zaman şu tanımı yaparım; 'bir şey almadan vermektir' derim. Bir şey beklememektir, bir sonuç istememektir. Yani insanların gönüllü olduğu zamanları en değerli zamanlardır. Yani bir gönüllü ne zaman gönüllülük yapar, işinden, eşinden, evinden, yaptığı zorunlu işlerden boşta kalan ve kendine ayırması gerektiği zamanında gönüllülük yapabilir. İşte o en değerli zamandır aslında ve hayatımızın en değerli zamanında gönüllülüğümüzü yaparız. Ben hep öyle bakıyorum." UK6

> "Gönüllülük herhangi bir beklenti içinde olmadan, herhangi bir çıkar, bir beklenti, maddi kazanç düşünmeden insanın kendi iradesi ve kendi isteğiyle oluşturduğu bütün davranışların tümü bence gönüllülüğü kapsıyor." GK14

Alanyazın içerisinde gönüllülük içsel motivasyonlar ve dışsal motivasyonlar üzerinden motive edilen bir eylem olarak tanımlanabilmektedir (Hiatt ve diğ., 2000; Swartz ve Colvin, 2015; Dageid ve diğ., 2016). Bu çalışmada ortaya koyulan ifadeler gönüllülerin içsel motivasyonlar ile alturistik[1] değerler üzerinden gönüllülüğe anlam kazandırdığı anlaşılmaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasında gönüllülerin yaşamları içerisinde motivasyonlarını güdüleyen ve bireysel nedenlerden toplumsal nedenlere kadar uzanan birçok motivasyon kaynağı bu düşüncelerin oluşumuna neden olabilir.

1 Dışsal bir kazanım beklentisi ile motive edilmeyen, dışarıdan getirilen cezalardan ya da rahatsız edici uyaranlardan kaçınmaktan öte birine fayda sağlamak için istekli, kasıtlı davranışı (Chou, 1996; Wilson, 2000; Hoye ve diğ., 2008; Phillips ve Phillips, 2011).

Değişime katkı sağlama. Bireysel düzeyde gönüllülük algısına yönelik son alt kategori değişime katkı sağlama düşüncesi üzerinedir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda gönüllülük aynı zamanda değişim yaratan bir eylemdir. Gönüllülük dezavantajlı grupların güçlendirilmesi ve sosyal adaletsizliğin ortadan kaldırılabilmesi adına sosyal değişim aracıdır (Ellis ve Noyes, 1990; Perlmutter ve Cnaan, 1994). Dolayısıyla gönüllülük toplumal değişime katkı sağlamaktadır.

> "Bir anda başka arkadaşlarınla birlikte olmak, yani o sosyal ihtiyaçlarını da karşılıyor ve katkı veriyorsun, bir değişim görüyorsunuz. Yani bu büyük değişimler olmak zorunda değil. Yani tabi ki gönüllülükte bugün bunu yapıp hemen yarın büyük bir şey değişmiyor. Çocuk eğitimine destek verince hemen eğitim eşitsizliğini çözemiyorsunuz ama bir çocuğun hayatına dokunuyorsunuz ki o çocuğun hayatında ki bir değişim sizi de çok motive ediyor ve bunda payınızın olduğunu bilmek kıymetli geliyor." UK18

> "Dünyada çok fazla kötülük var. Bilmiyorum belki kaybedeceğiz hani, istediğimiz gibi olmayacak her şey ama bunu bile bile mücadele etmektir bence gönüllülük. Hani dünyayı daha iyi bir yer haline getirebilmek için mücadele edebilmektir. Çocuk refahı alanında gönüllü olmakta, çocukların daha iyi bir dünyada yaşayabilmesi için, haklarını kullanabildiği bir dünyada yaşayabilmesi için mücadele etmek diyebilirim." GK18

Gönüllülüğün ortaya koyulduğu birçok sosyal hizmet alanında toplumsal değişime etki eden bir olgu olarak gönüllülük karşımıza çıkabilmektedir. Toplumsal değişimin hedeflendiği bir süreçte gönüllülerin çabaları her zaman öncü bir rol oynamıştır. Özellikle, kadın hareketi savunuculuğu, yurttaş hakları savunuculuğu ve çeşitli alanlarda özgürlükçü mücadeleler sosyal hizmet uzmanları ile gönüllülerin bir arada ortak çabalarının ön plana çıktığı toplumsal eylemlerden birkaçı olarak nitelendirilebilir (Ellis ve Noyes, 1990; Perlmutter ve Cnaan, 1994).

Kişisel düzeyde gönüllülüğe bakış açısı teması içerisinde katılımcıların kendi perspektiflerinden gönüllülüğe yönelik bakış açılarını ifade edilmiştir. İlgili tema içerisinde sekiz alt tema ortaya koyulmuştur. Bu alt temalar sırasıyla; toplumsal refah, aktif vatandaşlık, sorumluluk, dayanışma ve yardım etme, kazan kazan, zaman ayırmak, içten gelen karşılıksız ve değişime katkı sağlamak olarak sıralanmıştır.

Aile ve Sosyal Çevrenin Gönüllülüğe Bakış Açısı

Aile, arkadaş çevresi veya sosyal çevre gibi bir topluluğun parçası olan bireyler kendilerini çevrelemiş ilişkiler ağı içerisinde gönüllü olmakta ya da gönüllülüğünü sürdürmektedir. Öte yandan ailelerin ve sosyal çevrenin sahip olacağı olumsuz bakış açısı hem gönüllü olmayı düşünen kişi hem gönüllü olup faaliyetlerini sürdüren kişiler üzerinde negatif bir etki ortaya çıkarmaktadır (Law ve Shek, 2009; Miller ve diğ., 2011). Bu çevreler içerisindeki kişilerin gönüllülüğe bakış açıları hem gönüllü bireyi etkileyebilmekte; hem de gönüllü bireyler aracılığıyla onların gönüllülük algısı anlaşılabilmektedir. Bireylerin yaşamları çalışma yerleri, aileler ve topluluklar ile

kuşatılmıştır (Germain ve Bloom, 1999). Bu gruplardaki ilişkiler gönüllülerin tutumlarını ve davranışlarını şekillendirebilmektedir (Haski-Leventhal, 2009).

Takdir etme. Gönüllülerin yaptıkları işten takdir görmeleri onların bu alana yönelik motivasyonlarında bir artışa neden olabilir. Ailenin desteğine yönelik UK7, *«Yani ailem genelde destekledi. Annem yaptığım işleri çok sever, her zaman gurur duyar. Bu da beni hep olumlu etkilemiştir."* ifadesiyle aile desteğinin etkisini göstermektedir. Ayrıca kişinin sahip olduğu aile ve sosyal çevrenin bakış açısına yönelik GK1 ve UK15'in ifadeleri çevrelerindeki bireylerin desteğini göstermektedir.

"Çevrem de yaptığım bu şeyleri görünce bana olan bakış açıları değişti. 'Sen aslında başarılıymışsın, ne kadar çalışkan biriymişsin' diye düşünmeye başladılar. Bende kendime böyle demeye başladım. Bu yönden bana önemli bir değer kattı. Benim nasıl biri olduğumu da insanlar anlamış oldu. "GK1

"Onun dışında benim eşim de sivil toplum da çalışıyor zaten. Tabi ki özel sektörde çalışan ve bu alanı hiç bilmeyen arkadaşlarım da benimle öğrendiler. Şimdi hepsi benim yaptığım işi anlamasalar da çok gıpta ile bakıyorlar ama dışarıdan çok güzel görünüp içi çok sıkıntılı bir sektör aslında. Çünkü hep bir ihtiyaç ve sorunla mücadele ediyorsunuz." UK15

Bireyin çevresinin verdiği pozitif yorumlar sadece kişiye psikolojik bir destek sağlamakla kalmayıp aynı zamanda kişinin hem gönüllülüğe hem gönüllülüğü sürdürebilirliğine yönelik bakış açsını değiştirebilmektedir. Ailelerin, kendi içerisinde üyelerine yönelik duygusal bir destek kaynağı olduğu zaten bilinmektedir (Demir ve diğ., 2005). Ayrıca bireyin çevresindeki kişilerin gönüllülüğün ne olduğunu tam anlamıyla öğrenmesi, çevresel düzeyde de bakış açısı değişikliği yaratmakta; bu ise eş zamanlı olarak toplumsal düzeyde gönüllülük bakış açısının değişimine katkı sağlamaktadır. Bunların dışında gönüllülüğün getirdiği fırsatların görünür olmaya başlaması bireyin çevresindekilere yönelik bir bakış açısı değişimi yaratabilmektedir. Bu anlamda aile ve sosyal çevre içerisinde gönüllülerin takdir edilmesi ya da edilmemesi onların gönüllülük algısı üzerine bir etki yaratabilmektedir. Alanyazında vurgulandığı üzere gönüllülere değer vermek, onları önemsemek ve takdir etmek gönüllülerin motivasyonlarını ve gönüllülüğe bakış açılarını değiştirebilen bir unsurdur. Böylelikle gönüllülerin çalışmaları daha da zenginleşip güçlenebilir (Perlmutter ve Cnaan, 1994; Tunstill ve Malin, 2012).

Güvensizlik ve korku. Sivil toplum kuruluşlarına ve gönüllülük alanına yönelik güven duygusu bireylerin gönüllü faaliyetlere katılımına etki eden unsurlardan biri olarak tanımlanmaktadır (Kalaycıoğlu, 2002). Bu bağlamda GK1 ve GK2'in sivil toplum kuruluşlarına ve gönüllülük alanına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

"İlk başta, ilk yıllarımda ailem şey yapıyordu, yani hani derneklere karşı bir güven yok ya Türkiye'de, amcama bile söylediklerinde ki o zamanlar terör olayları yeni bitmişti gündem sıcaktı, amcam 'Aman aman uzak dursun şu anda' diyordu." GK1

"Evet değişti. Kendi ailem özellikle derneklerin, vakıfların böyle devlet düzenine karşı oluşturulmuş yapılar olduğunu düşünüyorlardı. Ama öyle olmadığını benimle birlikte görmüş oldular." GK2

Sivil toplum sektörü içerisinde yalnızca gönüllülük yapmak değil aynı zamanda gönüllülük sonrası profesyonel çalışma niyeti üzerine de daha önce ifade edilen nedenlerden kaynaklı güven problemleri yaşanmaktadır.

> "Ben o zaman normal mesleğimi yapacağım, yani mühendislikten sonra bir yerde çalışırım ama gönüllü olarak da faaliyetlerime devam edebilirim gibi düşünüyordum. Ama alan öyle olmadı. Önüme başka fırsatlar ve alanlar çıktı. Tabi o kısımda da birazcık daha zorlanma ve köstek olma oldu. Bu işi profesyonel olarak yapma olayına birazcık daha gerçek işinin dışında yapılacak bir şey gibi bakılıyordu. Aile ile bir ara öyle bir konuşma yapmamız gerekti. Ama onun dışında çok köstek olan bir şeyle, grupla karşılaşmadım. Birazcık insan hakları, örgütlenme üzerine 'nedir bunlar, aman başını belaya sokma, hani daha siyasetten uzak dur. Politik bir şeyin üzerinde çok durma' falan gibi öyle korkular olabiliyordu" UK18

Araştırma sonuçları kapsamında ailelerin gönüllülük alanına ve STK'lara yönelik yaşamış olduğu korkunun arkasında tarihsel olarak süregelen sosyopolitik nedenler yer alabilmektedir. Özellikle Türkiye özelinde sivil toplum alanına ve gönüllülüğe bakış açısı geçmişten günümüze gelen belirli birikimlerin etkisiyle güven problemi oluşabilmektedir. Aile ve sosyal çevrenin bakış açısı bu güven problemi üzerinden negatif bir algı ortaya çıkarabilmektedir. Bu anlamda ailelerin yaşamış olduğu korkunun ve güvensizliğin temelleri doğal olarak uzun bir tarihsel perspektifte ele alınmalıdır. Özellikle Türkiye özelinde siyasi ve askeri faktörlerin tarihsel süreçte toplumsal gündemin merkezinde sürekli yer alışı, sıkı bir hükümet kontrolü, gerektiğinde müdahale gücü ve hatta sivil toplum kuruluşlarının yasaklanması geleneği, sivil toplum alanının ve de gönüllülüğün bundan etkilenmesine neden olmuştur (Akboğa, 2017).

Zaman kaybı. Aile ve sosyal çevre içerisinde gönüllülük bir zaman kaybı gibi görülebilmektedir. Özellikle gönüllülerin ekonomik anlamda bir kazanç elde etmeden zamanlarını harcaması diğer kişiler tarafından bir zaman kaybı gibi algılanabilmektedir. Ekonomik getirisi olmayan bir faaliyette bulunmak çevre tarafından ciddi olmayan bir faaliyet hissi yaratabilir. Buna yönelik GK6 kodlu katılımcının, *"Şöyle, ben bu işlere böyle koştururken ailem, 'ne uğraşıyorsun bu işlerle, boş işler peşinde koşma git KPSS'ye (Kamu Personeli Seçme Sınavı) hazırlan' modunda yaklaşıyorlardı."* ifadesiyle ailesi tarafından aldığı yorumlar gönüllülüğün boş iş olarak görüldüğü yönündedir. Ayrıca GK10'un düşünceleri de gönüllülüğün sosyal çevre tarafından zaman kaybı olarak nitelendirildiğini kanıtlar niteliktedir.

> "Şöyle diyeyim, ben emekli olduğum zaman Türkiye'de emekli olan birine hep söylenir, siz de duymuşsunuzdur, 'Nerede çalışıyorsun?' diye sorulur. İkinci bir iş sorulur. Dediğim gibi İş Bankası bizi mağdur etmediği için onu düşünmedim. Ben emekli oldum deyince arkadaşlar sordular, "Ne yapıyorsun?" falan dediler. Ben de " gönüllülük kuruluşlarında gönüllülük yapıyorum" dedim. 'Peki, ne yapıyorsun? Anlat.' dediler. Ben de anlattım ve birisi aynen şöyle söyledi, 'Daha ciddi bir şey bulamadın mı?' Bir tek bir arkadaş bunu söyledi. Onun dışında hiç kimse 'neden gidiyorsun?' demedi. Eşimde sağ olsun çok yardımcı oldu ve halen de yardımcı oluyor." GK10

Gönüllülüğe yönelik zaman kaybı algısı içerisinde para kazanmama vurgusu görüşmeler kapsamında vurgulanmıştır. Gönüllü bireylerin gönüllülük faaliyetlerinden gelir elde etmemesi çevreleri tarafından boşa zaman harcıyormuş algısına neden olmaktadır.:

"Evet, evet. Mesela şöyle çevredeki bazı arkadaşlar niye yapıyorsun ki zaten para da vermiyorlar, senin çok zamanını alıyorlar diye bana bu yönde fikirlerini söyleyenler olmuştu. 'Neden gidiyorsun ki' diyorlardı. Aslında açıklıyorsunuz kendi kişisel doyumunuz için de yaptığınızı ifade ediyorsunuz ama onlar gitmesen de olur, bugün şurada buluşalım gibi caydırıcı konuşabiliyorlardı." GK2

"Tabi ki oldu. Yani genelde şu şekilde yorum geliyor; " işte zaman harcıyorsun ama sana bir getirisi yok. Hani biraz daha işte zamanını para kazanabileceğin şeylere odaklasan daha iyi olur. Belki de işte alanınla ilgili bilgi kendine saklarsan ilerde sana dönüşü daha iyi olur" şeklinde yorumlar vardı. Bunların hiçbiri benim için bir şey ifade etmiyordu aslında ama o şekilde yorumlar çok fazla aldım." GK22

Aile ve sosyal çevresinin gönüllülük faaliyetlerini bir zaman kaybı, boşa harcanan zaman olarak nitelendirebilmesidir. Gönüllülüğün değerini, anlamını bilmeyen ve gönüllülüğün sınırlı bir gelişim gösterdiği toplumlarda gönüllülük bir zaman kaybı olarak algılanabilmektedir (Kulik, 2007).

STK'larda yöneticiliğin ciddi bir iş olarak görülmemesi. Gönüllülük ile ilişkili olarak bireylerin sivil toplum kuruluşlarında profesyonel olarak çalışmaları ve bu emekleri üzerinden kazanç elde etmelerine dair toplumsal farkındalık eksikliği ortaya çıkmaktadır. Çünkü gönüllülüğü boş zaman, ücretsiz faaliyet ve zaman kaybı görebilen kişiler bu alanda çalışma durumunun da olabileceğini bilememektedir.

"Tepkileri ise daha çok sivil toplum alanında henüz deneyim kazanmamış kişilerden çok aldım. Sivil toplumda kariyer yapan kişilere yönelik yeni tanıştığım insanlar ve yakın çevrem çok alışık değil. Bunu hep gönüllülük olarak görüyorlar ya da profesyonel bir kariyer olarak algılanması biraz uzun sürdü. Dolayısı tabi ki 'ha öyle mi işte sen ne iyi yapıyorsun ama hani...' gibi, yani başka bir şey arıyorlar. Yani başka tatmin edici bir açıklama arıyorlar ama tatmin edici açıklama bu işin kendisindedir." UK8

"Öncelikle şu soru var, şimdi hangi çevreyle konuştuğuma göre değişiyor. Çünkü şu çok net geliyor, 'Peki ne zaman bir işe başlayacaksın?' diyorlar. Hani ben sigortalı çalıştığımı söyleyince 'aaa nasıl sigortalı çalışıyorsun' falan tarzı cevaplar alıyorum. Yani bunların zaten anlaşılmasının güç olduğunu, yaşayarak gördüm. Mesela özellikle böyle şeylerde, yakın çevrem üzerinde bakıldığında mesela ailem, yani hem çekirdek aile hem biraz daha büyük bir akrabaları da sayabiliriz. Ama temasta olduğum insanlar diyeyim. Yani çok uzak akrabaları katmıyorum işin içine. Onlar benim destekçilerim." UK9

Toplumsal anlamda gönüllülük alanının tam olarak anlaşılamaması ayrıca sivil toplum kuruluşları içerisinde çalışan hem gönüllü hem profesyonel ücretli çalışma sürecinin tam olarak anlaşılmamasına neden olmaktadır. Çalışma kapsamında ortaya koyulan sonuçlarda STK'larda çalışan gönüllülerin ve yöneticilerin sahip oldukları

aileleri ve sosyal çevreleri tarafından gönüllü faaliyetlerin anlaşılmadığıdır. Çünkü gönüllülük alanında yürütülen faaliyetlerin ne olduğuna dair toplumsal bir bilinç ortaya çıkmamış olabilir.

Aile ve sosyal çevrenin gönüllülüğe bakış açısı teması içerisinde gönüllülerin ve yöneticilerin gözünden ailelerinin, arkadaşlarının, sosyal çevrelerinin gönüllülüğe yönelik bakış açıları ifade edilmiştir. İlgili tema içerisinde dört alt tema ortaya koyulmuştur. Bu alt temalar sırasıyla; takdir etme, güvensizlik ve korku, zaman kaybı, STK'larda yöneticiliğin ciddi bir iş olarak görülmemesi olarak sıralanmıştır.

Toplumun Gönüllülüğe Bakış Açısı

Gönüllülüğe yönelik toplumsal bakış kendi içerisinde belirli önyargıları barındırmaktadır. Ön yargılar aynı zamanda toplumun gönüllülüğe bakış açısını, algısını anlamamızda rehber niteliğinde rol oynamaktadır. Bu çalışma bağlamında önyargılar başlıca; *gönüllülüğün boş zaman aktivitesi olarak görülmesi, gönüllülüğün bedava yapılan iş olarak görülmesi*, *gönüllülüğün ne olduğunun anlaşılamaması ve korkulacak bir alan olması* olarak ortaya çıkmaktadır.

Gönüllülüğün boş zaman aktivitesi olarak görülmesi. Toplumun gönüllülüğe bakış açısı içerisinde ortaya çıkan önyargılar, ilgili toplum içerisinde gönüllülük alanının konumuna dair ipuçları ortaya koymaktadır. Bu kapsamda gönüllülüğün sadece boş zaman aktivitesi olarak görülmesi UK8 tarafından ifade edilmiştir.

> "Çünkü sanki sivil toplum kariyerine özel sektörde ya da kamu da tamamlayıp sonra bu maddi işleri bitirip kendini maneviyata vermiş kişiler tarafından tercih ediliyormuş gibi algılıyor. Ama ben bizzat bu 8 yıl içinde bile hızlıca bu algının da değiştiğini ve artık genç neslin de profesyonel olarak sivil toplumda yer almaya başladığına tanık oldum." UK8

Özellikle bu çalışma kapsamında ifade edilen görüşlerden de anlaşılacağı üzere gönüllülüğün toplumsal anlamda daha çok belirli bir yaştan sonra yapılan boş zaman aktivitesi olarak görülebildiğidir. Oysaki gönüllülük faaliyetleri çocuk yaştan itibaren başlayabilen (Vallejo Rubinstein, 2020) ve insanların yaşlılık dönemlerinde (Bass ve Caro, 1995) dahi sürdürebildikleri bir faaliyet ve süreçtir. Ayrıca gönüllülük faaliyetlerine katılmak için belirli bir yaş ve emekliliğin beklenilmesi de gönüllülüğün gelişmesine yönelik kendi içerisindeki engellerden biri olarak görülmektedir (Sundeen ve diğ., 2007; Celdrán Castro ve Buscemi, 2011). Sonuç olarak gönüllülük her yaş grubunun aktif katılımının olabileceği bir alandır.

Gönüllülüğün bedava yapılan iş olarak görülmesi. Toplumsal anlamda gönüllülük algısına yönelik ikinci olarak vurgulanması gereken düşünce gönüllülüğün bedava yapılan bir iş olarak görülmesi ve ekonomik karşılığının olmamasıdır.. Bu noktada özellikle GK8, *"Para almıyorsan işi yapmazsın düşüncesinin dışında düşünemiyorlar.*

Gerçekten ülkemizde gönüllülük algısı çok düşük." ifadesi, gönüllülüğün hiçbir karşılığının olmadığı her işi, her faaliyetin sadece para karşılığı yapılabileceği yönünde bir algıyı içermektedir.

> "Bazı insanlar öncelikle ne yaptığımı anlamadılar. Hani gidiyorum, geliyorum, gönüllülükten bahsediyorum. Ama bazı insanlara gerçekten birebir gönüllülüğün ne olduğunu anlatmak durumunda kaldığım zamanlar oldu. Çünkü bu bilinç ülkemizde o kadar düşük ki, ben onlara içindeki manevi huzurdan bahsederek, bunun hiçbir maddi şeyle karşılanamayacağından bahsederek kendimi savunmaya çalıştım. Çünkü insanlar neden para almadan böyle bir şey yaptığımı çok merak ediyorlardı."GK8

Toplumsal düzeyde gönüllülük alanına yönelik ortaya koyulan bir diğer bakış açısı, gönüllülük alanı içerisinde ekonomik değerlere yönelik ifadelerdir. Gönüllülük özelinde para kazanma vurgusu bulunmamaktadır çünkü o zaman gönüllülük kavramı ücretli işgücüne dönüşmektedir. Ancak gönüllülük özelinde temel ihtiyaçların karşılanması çeşitli gönüllülük faaliyetlerinde karşılık bulmaktadır. Gönüllülüğün toplumsal bağlamda yarattığı katkı, günümüz toplumlarında özellikle sosyal ve ekonomik olarak bir etkiye sahiptir. Kamusal sistem içerisinde büyük bir boşluğun dolmasına olanak tanımaktadır (Penner, 2004). Gönüllülüğün gelişmiş olduğu ülkelerde, gönüllülerin gönüllülük sürecinde gıda, ulaşım veya belirli kazalara yönelik temel sigorta gibi belirli ihtiyaçların karşılanmasına yönelik uygulamalar yürütülmektedir. Gönüllülük alanının kapsam ve genişliği düşünüldüğünde temel ihtiyaçlar gönüllülük faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlara göre farklılaşabilmektedir. Belki sağlık alanında gönüllülük yapan biri için güvenlik, korunma ya da iletişim en temel ihtiyaç olabilmektedir (Howard, 1999).

Toplumsal anlamda gönüllülük bedava bir işgücü ve emek sömürüsü olarak nitelendirilebilmektedir. Gönüllü faaliyetler içerisinde emek sömürüsü konusu, özellikle gönüllülük sistemini, uygulamalarını tam anlamda oturtamamış ülkeler için tartışmalı bir konu olarak dile getirilmektedir. Gönüllülük bir emek sömürüsü yaratır mı sorusuna alanyazında çeşitli çalışmalarda değinilmiştir (Akintola, 2011; Maes, 2012; Swartz ve Colvin, 2015). Bu bağlamda ücretli çalışma ve gönüllü çalışma konusundaki tartışmalı mesele etik yargıları da içerisinde barındırmaktadır (Chum ve diğ., 2013). Çünkü ücretli çalışanların gönüllüler ile değiştirilmesi ücretli iş kayıplarına neden olabilir veya tam tersi gönüllülerin uzun saatler ücretsiz şekilde çalıştırılması onlar üzerinden faydalanılmasına yol açabilir. Ancak gönüllülerin uzun saatler çalıştırılması onların bedava işgücü olarak görülebilmesine ve bu durumun beraberinde emek sömürüsünü ortaya çıkarmasına neden olmaktadır.

Gönüllülüğün ne olduğunun anlaşılamaması ve korkulacak bir alan olması. Görüşmeler kapsamında gönüllülüğün toplumsal algısına yönelik ifade edilen son kısım ise gönüllülüğün ne olduğunun anlaşılamaması ve korkulacak bir alan olması üzerinedir. Buna yönelik UK25 kodlu katılımcının, *"Bir de sıkıntı olan bir şey var ki*

o da bir yere üye olursam altından ne çıkar gibi bir korku var. Artık insanlar devlet kurumları dışındaki birimler için bu başıma bir yol açar diye korkabiliyorlar ve gönüllülüğü de öyle görüyorlar." ifadeleri gönüllülüğün bir korkulacak alan, faaliyet gibi görülebildiğinin en temel göstergesidir. Ayrıca gönüllülüğün toplumsal olarak da tam anlamıyla anlaşılamaması durumu ortaya çıkabilmektedir.

> "Bir de gönüllülük denilince insanlar hep böyle eğlenceli şeyler hayal ediyorlar. Sen gidiyorsun işini hemen yapıyorsun halledip çıkıyorsun gibi düşünüyorlar. Bir de fotoğraflar da böyle eğlenceli, renkli halbuki onun arkasında büyük zorluklar ve ekip içerisinde dahi sıkıntılar olabiliyor." GK1

Çalışmanın daha önceki kısımlarında vurgulandığı üzere toplumun birer parçası olan ailelerde benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Türkiye özelinde siyasi bağlama bağlı olarak, bazen STK'lar liberal politikalar kapsamında çalışmalarına devam edebilmiş, bazen kapatılıp, yasaklanmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de sivil toplum ve devlet arasındaki ilişkinin ve güven unsurunun tarihsel gelişimi, gönüllülük açısından önemli çıkarımlara sahiptir (Akboğa, 2017). Geçmişten günümüze merkezi yönetim ile sivil toplum alanı arasındaki yaşanan güven sorunları, resmi gönüllülüğün Türkiye özelinde gelişmesini yavaşlatmış ve toplumsal anlamda bir korkunun oluşmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak gönüllülük toplumsal anlamda farklı farklı düşünceler üzerinden görülmektedir. Gönüllülük algısının yeniden toplumsal inşası, bu alanın ilerleyebilmesi adına önem öncelikli düşünülmesi gereken konular içerisinde yer almalıdır.

Toplumun gönüllülüğe bakış açısı teması içerisinde gönüllülerin ve yöneticilerin gözünden toplumun gönüllülüğe bakış açısı ifade edilmiştir. İlgili tema içerisinde dört alt tema ortaya koyulmuştur. Bu alt temalar sırasıyla; gönüllülüğün bedava yapılan iş vurgusu, gönüllülüğün ne olduğunun anlaşılamaması, korkulacak bir alan olması ve boş zaman aktivitesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya dair sonuçlar, çocuk refahı alanında yer alan gönüllülerin ve yöneticilerin gönüllülük sürecine ilişkin deneyimleri üzerinden gönüllülüğe bakış açılarının keşfedilmesine olanak tanımıştır. Katılımcıların gönüllülüğe yönelik bakış açılarının kişisel düzeyde, aile ve sosyal çevre düzeyinde ve toplum düzeyinde olmak üzere geniş bir yelpazede çok boyutlu bir yapıyı barındırdığı keşfedilmiştir. Bu bağlamda gönüllülük hem negatif hem de pozitif bir anlam üzerinden algılanabilmektedir.

Kişisel düzeyde gönüllüğe bakış açısı içerisinde ortaya koyulan ifadeler ve sonrasında oluşturulan alt temaların tamamı (sekiz alt tema) gönüllülüğe dair pozitif tutum içermektedir. Bu sonucun en temel sebebi gönüllü faaliyetlerin içerisinde bulunan bireyler gönüllülüğün yarattığı faydaların farkına varabilmesi ve bunu deneyimlemesi olarak düşünülebilir. Özellikle gönüllülüğün bireye kazandırdığı sorumluluk, dayanışma

ve yardım etme, değişime katkı sağlama ve aktif bir vatandaşlık vurguları kişisel düzeyde bir kazanımı gösterirken, toplumsal refaha katkı sağlama, değişime katkı sağlama ve kazan kazan gibi vurgular ise gönüllülüğün kişisel bakış açısıyla makro düzeyde yarattığı katkıyı anlatmaktadır.

Aile ve sosyal çevrenin gönüllülüğe bakış açısına dair ortaya koyulan çıkarımlar ise kendi içerisinde hem pozitif hem negatif anlamlar yüklü bir yapıya işaret etmektedir. Gönüllü faaliyetleri ailesi ve sosyal çevresine aktaran bireyler yaratmış oldukları faydanın çevresi tarafından da keşfedilmesine olanak tanımaktadır. Böylece çevresi tarafından takdir edilme gibi gönüllüyü pozitif etkileyen, gönüllülük alanına bağlılığını geliştiren ve hem kendisinin hem de çevresinin gönüllülüğe bakış açısını değiştiren bir etkileşim süreci ortaya çıkabilmektedir. Aile ve sosyal çevrenin negatif bakış açısına dair ise tarihsel perspektifte siyasal iklimin sivil toplum alanında yarattığı korku ve güvensizlik, gönüllü faaliyetlerin bireyin çevresi içerisinde tam anlaşılamaması sonucu zaman kaybı ve ciddi bir iş olarak görülememesi düşünülebilir.

Toplumun gönüllüğe bakış açısı bağlamında gönüllü faaliyetlerin toplum tarafından anlaşılamaması ve bilinmemesi, geçmişten günümüze sivil toplum alanına yönelik güvensizlik ve korkular gönüllülüğün toplumsal anlamda bakış açısının olumsuz düzeyde oluşmasına neden olabilmektedir. Sonuç olarak, hem aile ve sosyal çevre hem de toplumsal anlamda ortaya koyulan negatif algıların ve önyargıların değiştirilmesine yönelik doğru politikaların ve tutundurma çalışmalarının yapılması, gönüllülük algısının düzeltilebilmesi ve imajın yeniden inşası açısından katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma çocuk refahı alanında gönüllü faaliyetlere katılım gösteren gönüllüler ve yöneticilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla konuyla ilgili gelecek araştırmalara yönelik gönüllülük faaliyetlerinin sıkça yer aldığı yaşlı refahı, kadına yönelik şiddet ve kadın hakları, afet durumları ve doğal çevrenin korunması gibi alanlar üzerinden yapılacak çalışmalar gönüllülük bilincinin ortaya konulması ve ulusal düzeyde gönüllülük politikalarının gelişebilmesine yönelik daha bütüncül bir perspektifin oluşmasına imkân tanıyabilir.

Etik Onay: Çalışma için gerekli etik izinler Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Komisyonu'ndan alınmıştır (Tarih: 08.09.2020: Sayı: 35853172-300).
Bilgilendirilmiş Onam: Tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.
Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethical Approval: Ethical permissions required for the study were obtained from Hacettepe University Institute of Social Sciences Ethics Commission (Date: 08.09.2020: Number: 35853172-300).
Informed Consent: Informed consent was obtained from all participants.
Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.
Grant Support: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Kaynakça/References

Akboğa, S. (2017). The current state of volunteering in Turkey. In N. Butcher, J. & Einolf, C. J. (Eds.), *Perspectives on Volunteering: Voices from the South.* (pp. 245-261). Springer, Cham.

Akintola, O. (2011). What motivates people to volunteer? The case of volunteer AIDS caregivers in faith-based organizations in KwaZulu-Natal, South Africa. *Health Policy and Planning*, *26*(1), 53-62. https://doi.org/10.1093/heapol/czq019

Astin, A. W., & Sax, L. J. (1998). How undergraduates are affected by service participation. *Service Participation*, *39*(3), 251-263.

Balaban, A. Y., & İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30*(2), 149-169.

Bartsch, G. (2012). Emotional learning: managerial development by corporate volunteering. *Journal of Management Development*, *31*(3), 253-262. https://doi.org/10.1108/02621711211208880

Bass, S.A., & Caro, F.G. (1995). Increasing volunteering among older people. In S. Bass (Eds.), *Older and active: How Americans over 55 are contributing to society* (pp. 71–96). Yale University Press.

Batuhan, E. R., & Gürbüz, P. G. (2021). Uluslararası spor organizasyonlarında gönüllü motivasyonu ile serbest zaman doyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 6(1), 152-172.

Bernard, H. R. (2002). *Research methods in anthropology: Qualitative and quantitative approaches*. Alta Mira Press.

Beyazova, A. & Durmuş, G. (2020). "Abla Bir Daha Gelecek misin?" Türkiye'de Çocuklarla Gönüllülük Deneyimleri. E. Erdoğan, P. Uyan Semerci, N. Yentürk & L. Yurttagüler (Eds.), *Türkiye'de gönüllülük* (ss. 133-164) içinde. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Blome, W. W., & Steib, S. (2008). An examination of oversight and review in the child welfare system: The many watch the few serve the many. *Journal of Public Child Welfare*, *1*(3), 3-26. https://doi.org/10.1300/J479v01n03_02

Bryan, V., Jones, B., & Lawson, E. (2010). Key features of effective citizen-state child welfare partnerships: Findings from a national study of citizen review panels. *Children and Youth Services Review*, *32*(4), 595-603. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.12.006

Bryan, V., Collins-Camargo, C., & Jones, B. (2011). Reflections on citizen-state child welfare partnerships: Listening to citizen review panel volunteers and agency liaisons. *Children and Youth Services Review*, *33*(5), 612-621. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.11.003

CAF. (2018). Caf World Giving Index 2018. https://www.cafonline.org/about-us/publications/2018-publications/caf-world-giving-index-2018

Celdrán Castro, M., & Buscemi, V. (2011). Benefits, costs and barriers to be a volunteer: Perception in oncology volunteers. *Apuntes de Psicología, 29*, 59–70. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.01.031

Cheung, C. K., Lo, T. W., & Liu, S. C. (2012). Measuring volunteering empowerment and competence in Shanghai. *Administration in Social Work*, *36*(2), 149-174. https://doi.org/10.1080/03643107.2011.564722

Cheung, C. K., Lo, T. W., & Liu, E. S. C. (2016). Sustaining social trust and volunteer role identity reciprocally over time in pre-adult, adult, and older volunteers. *Journal of Social Service Research*, *42*(1), 70-83. https://doi.org/10.1080/01488376.2015.1078267

Chum, A., Mook, L., Handy, F., Schugurensky, D., & Quarter, J. (2013). Degree and direction of paid employee/volunteer interchange in nonprofit organizations. *Nonprofit Management and Leadership*, *23*(4), 409-426. https://doi.org/10.1002/nml.21072

Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*(6), 1516. https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1516

Cnaan, R. A., Handy, F., & Wadsworth, M. (1996). Defining who is a volunteer: Conceptual and empirical considerations. *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, *25*(3), 364-383. https://doi.org/10.1177/0899764096253006

Cordingley, S., & Bates, K. (2004). *Supporting volunteering in Australia.* Volunteering Australia Inc.

Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün & S. B. Demir, Çeviri). Siyasal Kitabevi.

Çevik, A., & Gürsel, F. (2015). Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlanması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 13*(2), 83-92.

Dageid, W., Akintola, O., & Saeberg, T. (2016). Sustaining motivation among community health workers in aids care in Kwazulu-natal, South Africa: challenges and prospects. *Journal of Community Psychology*, *44*(5), 569-585. https://doi.org/10.1002/jcop.21787

DeJonckheere, M., & Vaughn, L. M. (2019). Semistructured interviewing in primary care research: A balance of relationship and rigour. *Family medicine and community health*, *7*(2), 1-8.

Demir, N. Ö., Baran, A. G., & Ulusoy, D. (2005). Relations of Adolescents with Their Peer Groups-Friends in Ankara and Deviated Behaviors. *Bilig*, (32), 83-108.

Ellis, S. J., & Noyes, K. H. (1990). *By the people*: *A history of Americans as volunteers* (Rev. ed.). Jossey-Bass.

Farooq, Q., Liu, X., Fu, P., & Hao, Y. (2020). Volunteering sustainability: An advancement in corporate social responsibility conceptualization. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, *27*(6), 2450-2464. https://doi.org/10.1002/csr.1893

Fischer, L. R., & Schaffer, K. B. (1993). *Older volunteers: A guide to research and practice*. Sage Publications, Inc.

Germain, C. B., & Bloom, M. (1999). *Human behavior in the social environment: An ecological view*. Columbia University Press.

Gibelman, M., & Sweifach, J. (2008). Acting on our values: Do social workers volunteer?. *Social Work*, *53*(1), 53-64. https://doi.org/10.1093/sw/53.1.53

Halman, L. (2003). Volunteering, democracy, and democratic attitudes? In P. Dekker & L. Halman (Eds.), *The values of volunteering: cross-cultural perspectives* (pp. 179–198). Kluwer.

Haski-Leventhal, D. (2009). Altruism and volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, *39*(3), 271-299. https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.2009.00405.x

Haugh, H., & Kitson, M. (2007). The Third Way and the third sector: New Labour's economic policy and the social economy. *Cambridge Journal of Economics*, *31*(6), 973-994. https://doi.org/10.1093/cje/bem027

Herzig, C. (2006). Corporate volunteering in Germany: Survey and empirical evidence. *International Journal of Business Environment*, *1*(1), 51-69.

Hiatt, S. W., Michalek, P., Younge, P., Miyoshi, T., & Fryer, E. (2000). Characteristics of volunteers and families in a neonatal home visitation project: The Kempe Community Caring Program. *Child abuse & Neglect*, *24*(1), 85-97. https://doi.org/10.1016/S0145-2134(99)00114-3

Howard, B. W. (1999). Managing volunteers. *Australian Journal of Emergency Management. 14*(3), 37-38.

İçduygu, A., Meydanoğlu, Z., & Sert, D. (2011). *Civil society in Turkey: A turning point. Civil society index project analytical country report for Turkey II*. TUSEV Publications.

Jones, B. L. (2004). *Citizen participation in public child welfare: A multi-state study of citizens review panel members' perceptions of effectiveness* (Doctoral dissertation, University of Kentucky).

Kalaycıoğlu, E. (2002). State and civil society in Turkey: Democracy, development, and protest. In A. B. Sajoo (Eds.), *Civil society in the Muslim world: Contemporary perspectives* (pp. 247– 272). I.B. Tauris.

Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: Developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of advanced nursing*, *72*(12), 2954-2965.

Keyman, F., ve Öniş, Z. (2007). *Turkish politics in a changing world: Global dynamics and domestic transformations.* Istanbul Bilgi University Press.

Kifle Mekonen, Y., & Adarkwah, M. A. (2022). Volunteers in the COVID-19 pandemic era: Intrinsic, extrinsic, or altruistic motivation? Postgraduate international students in China. *Journal of Social Service Research*, *48*(2), 147-162.

Kobulsky, J. M., Cage, J., & Celeste, G. (2018). The perceived effects of volunteer use by public child welfare agencies. *Children and Youth Services Review*, *89*, 27-33. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.04.015

Koşar, N. G. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı* (2 b.). MN Ofset.

Kulik, L. (2007). Explaining responses to volunteering: An ecological model. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, *36*(2), 239-255. https://doi.org/10.1177/0899764006295994

Kümbetoğlu, B. (2012). Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma. Bağlam Yayıncılık.

Law, B. M., & Shek, D. T. (2009). Family influence on volunteering intention and behavior among Chinese adolescents in Hong Kong. *Adolescence*, *44*(175), 665.

Leigh, R., Smith, H. D., Giesing, C., Leon, M. J., Haski-Leventhal, D., Lough, B. J., Mati, M. J., & Strassburg, S. (2011). *Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu*. P. Hockenos (Ed.), Biliz, Z. (Çev.). Art Press.

Low, N., Butt, S., Ellis, P., & Davis Smith, J. (2007). Helping out: A national survey of volunteering and charitable giving. Cabinet Office

Maes, K. (2012). Volunteerism or labor exploitation? Harnessing the volunteer spirit to sustain AIDS treatment programs in urban Ethiopia. *Human organization*, *71*(1), 54-64. https://doi.org/10.17730/humo.71.1.axm39467485m22w4

Martinez, J. M. (2003). Liability and volunteer organizations: A survey of the law. *Nonprofit Management and Leadership*, *14*(2), 151-169.

Martinez, T. A., & McMullin, S. L. (2004). Factors affecting decisions to volunteer in non-governmental organizations. *Environment and Behavior*, *36*(1), 112-126. https://doi.org/10.1002/nml.27

McAllum, K. (2017). Volunteers/volunteering. *The International Encyclopedia of Organizational Communication*, 2-14.

McKeever, B. (2015). The nonprofit sector in brief 2015: Public charities, giving, and volunteering. Retrieved January 05, 2020 from https://nccs.urban.org/project/nonprofit-sector-brief

Miller, A., Simpson, B., Lieben, J., & Simpson, B. J. (2011). Understanding The Role of Volunteerism In Creating Social Inclusion. *South West Communities Resource Centre*.

Milligan, C., & Fyfe, N. R. (2005). Preserving space for volunteers: Exploring the links between voluntary welfare organizations, volunteering and citizenship. *Urban Studies*, *42*(3), 417-433. https://doi.org/10.1080/00420980500034884

Mitchell, K. (2001). Transnationalism, neo-liberalism, and the rise of the shadow state. *Economy and Society*, *30*(2), 165-189. https://doi.org/10.1080/03085140120042262

Musick, M. A., & Wilson, J. (2003). Volunteering and depression: The role of psychological and social resources in different age groups. *Social Science & Medicine*, *56*(2), 259-269. https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00025-4

National Community Service. (2018). Newsroom 2018. Retrieved December 30, 2019 from https://www.nationalservice.gov/newsroom/press-releases/2018/volunteering-us-hits-record-high-worth-167-billion

Omoto, A. M., & Malsch, A. (2005). Psychological sense of community: Conceptual issues and connections to volunteerism-related activism. In A. M. Omoto (Eds.), *Processes of community change and social action* (pp. 83–102). Lawrence Erlbaum Associates.

Omoto, A. M., & Snyder, M. (2002). Considerations of community: The context and process of volunteerism. *American Behavioral Scientist*, *45*(5), 846-867. https://doi.org/10.1177/0002764202045005007

Opdenakker, R. J. G. (2006). Advantages and disadvantages of four interview techniques in qualitative research. In *Forum Qualitative Sozialforschung, Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 7, No. 4, pp. art-11). Institut fur Klinische Sychologie and Gemeindesychologie.

Ortega Carpio, M. L., Martinez-Cousinou, G., & Morales-Fernández, E. J. (2018). Transformative Volunteerism: An Inventory of NGDO Volunteers' Motivations. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*, *42*(1), 33-52. https://doi.org/10.1080/23303131.2017.1363103

Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and policy in mental health and mental health services research*, *42*(5), 533-544. https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çeviri). Pegem Akademi.

Penner, L. A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: An interactionist perspective. *Journal of Social Issues*, *58*(3), 447-467. https://doi.org/10.1111/1540/-4560.00270

Penner, L. A. (2004). Volunteerism and social problems: Making things better or worse?. *Journal of Social issues*, *60*(3), 645-666. https://doi.org/10.1111/j.0022-4537.2004.00377.x

Perlmutter, F. D., & Cnaan, R. A. (1994). Challenging human service organizations to redefine volunteer roles. *Administration in Social Work*, *17*(4), 77-95. https://doi.org/10.1300/J147v17n04_06

Plowden, W. (2003). The compact: attempts to regulate relationships between government and the voluntary sector in England. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, *32*(3), 415-432. https://doi.org/10.1177/0899764003254909

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and Revival of American Community*. Touchstone.

Rochester, C., Paine A. E., Howlett S., ve Zimmeck M. (2012). *Volunteering and Society in The 21st Century.* Palgrave Macmillan.

Seitanidi, M. M., & Ryan, A. (2007). A critical review of forms of corporate community involvement: From philanthropy to partnerships. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, *12*(3), 247-266. https://doi.org/10.1002/nvsm.306

Smith, J. D. (1998). *The 1997 national survey of volunteering*. National Centre for Volunteering.

Snyder, M. Snyder, M., Clary, EG, & Stukas, AA (2000). The functional approach to volunteerism. In GR Maio & JM Olson (Eds.), *Why We Evaluate: Functions of Attitudes* (pp. 365-393). Lawrence Erlbaum Associates.

Snyder, M., & Omoto, A. M. (2008). Volunteerism: Social issues perspectives and social policy implications. *Social issues and policy review*, *2*(1), 1-36. https://doi.org/10.1111/j.1751-2409.2008.00009.x

Söğütlü, A. (2015). *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeleri.* (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi).

Spradley, J. P. (2016). *The ethnographic interview*. Waveland Press.

Sundeen, R. A., Raskoff, S. A., & Garcia, M. C. (2007). Differences in perceived barriers to volunteering to formal organizations: Lack of time versus lack of interest. *Nonprofit Management and Leadership*, *17*(3), 279-300. https://doi.org/10.1002/nml.150

Swartz, A., & Colvin, C. J. (2015). 'It's in our veins': Caring natures and material motivations of community health workers in contexts of economic marginalization. *Critical Public Health*, *25*(2), 139-152. https://doi.org/10.1080/09581596.2014.941281

Şentürk, M., Adıgüzel, Y., & Turan Tüylüoğlu, B. (2016). *Üniversitede Gönüllü Olmak Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Algıları Eğilimleri ve Deneyimleri Araştırması İstanbul Üniversitesi Örneği*. Limit Ofset.

Tawil, S. (2013). *Education for 'global citizenship': A framework for discussion* (ERF working papers series, no. 7). Paris, France: UNESCO Education, Research and Foresight.

TGA. (2019). Türkiye'de Gönüllülük Araştırması. Available at: https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/